

МОРФОСТРУКТУРА НА ГЛАГОЛИТЕ ОТ ТРЕТО СПРЕЖЕНИЕ

Десислава Димитрова
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

MORPHOLOGICAL STRUCTURE OF THIRD CONJUGATION VERBS

Desislava Dimitrova
Paisii Hilendarski University of Plovdiv

This study aims to present and substantiate morpheme segmentation models of third conjugation verbs. In order to implement this task, the morphemes indicating the grammatical meanings of the verbs belonging to the studied formal class should be described. This brings to the fore the question of the coincidence of the aorist and the imperfect morphemes. It's no accident that some linguists note that this coincidence is an obstacle to “distinguishing the two grammatical meanings”, which “suggests that we must think of a new morphology for these verbs” (Kutsarov 2011: 145).

On the other hand, the verb bases for the third conjugation are formed with the help of different morphemes (compare: *gled-a*, *pat-uva*, *kaz-va*). In view of this, an attempt has been made to classify the bases.

Key words: morpheme segmentation, morphemes, third conjugation verbs, aorist, imperfect

Целта на настоящата разработка е да представи и обоснове модели за морфемна сегментация на глаголите от трето спрежение. За изпълнението на поставената задача следва да се опишат флексите, които индикират граматичните значения на глаголите от разглеждания формален клас. В тази връзка **на преден план излиза въпросът за съвпадението на аористната и имперфектната морфема**. Неслучайно някои лингвисти забелязват, че това съвпадение се явява пречка за „разграничаването на двете граматични значения“, което „навежда на

мисълта, че трябва да се мисли за нова морфология при тези глаголи“ (Куцаров 2011: 145). Нееднотипно, от друга страна, се формират глаголните основи за трето спрежение (срв.: *глед-а, път-ува, каз-ва*). С оглед на това е направен опит за класификация на основите. Ексерпирани и анализирани са 284 глагола¹ с буква „п“, които са от трето спрежение. От тях 34 са глаголите от свършен вид (по-нататък СВ), 30 са глаголите от несвършен вид (по-нататък НСВ), 40 са глаголите, завършващи на *-ира-/-изира-*, и 180 са итеративните глаголи (т.нар. вторични несвършени глаголи). Тук е мястото да отбележим, че при анализа на видовите основи стъпваме на постановката за тричленна лексикално-граматична категория *вид на глагола* от типа *чакам – изчакам – изчаквам* (вж. Маровска 2005; Чакърова 2003). В настоящото изследване за назоваването на глаголите, образувани от изходни свършени глаголи посредством морфемата *-ва-* (*-ава-, -ява-, -ува-, -ива-, -а-, -я-*; срв.: *изчакам – изчаквам*), ще си служим с термина итератив. С него Кр. Чакърова именува третия компонент на „видовата триада“ (вж. Чакърова 2003). Традиционно в българските граматики като двувидови се посочват една голяма група глаголи (над 500), които „са от чужд произход и са образувани със суфиксите *-ир-а-* и *-изир-а-*“ (Ницолова 2008: 250). Несъмнено на контекстово равнище те се проявяват като биаспективи, така че в семантично отношение са двувидови. От формална гледна точка обаче са глаголи от НСВ (вж. Куцаров 2012: 19). Поради тази причина четиридесетте ексерпирани глагола, съдържащи суфикса *-ира-/-изира-*, сме включили към групата на глаголите от НСВ.

Глаголите от НСВ от трето спрежение се образуват от основи със суфикси *-а-, -ва-, -ова-, -ува-, -ства-* (*питам, пробвам, опаковам, пирувам, предводителствам*), които съдържат или изцяло съвпадат с темафикса на трето спрежение. В. Въртов съвсем основателно посочва, че функцията на темафиксите в част от случаите „е чисто формална (разб. класифицираща – Д. Д.) – отнасят глагола към едно или друго спрежение или разред, без да влияят върху семантиката му“ (Въртов 1992: 142), напр. *глед-а-м*. От друга страна, темафиксите имат и словообразователна функция в случаите, в които са сегмент от производни глаголи, образувани от неглаголни основи в примери от типа *бърз-а-м* (функциониращи като единствено словообразователно средство), „или са съпътстващо словообразователно средство – едновременно със суфикс“ (пак там), напр. „*пиян-стув-а-м*“. Морфемата *-ства-*, исторически погледнато, произлиза от *-ствува-* като разширение на

¹ Глаголите са ексерпирани от „Нов правописен речник на българския език“ (2002).

-ува- „(-ств- + -ува-), например: *учителство – учителствувам*“ (вж. Стоянов 1964: 304). Съвременният вариант на морфемата е „-ств-а“ и се открива в глаголи, образувани от имена“ (вж. Ницолова 2008: 249).

Глаголи със суфикс -а- (= темафикс) и -ва- : *пàпам, пìпам, пìтам, пlàвам, плувам, плямпам, прòбвам, проповядвам, поддържам*.

Глаголи със суфикси -ова-, -ува-, -ства-: *пазарувам, пиратствам, пирувам, плагиатствам, пладнувам, плажувам, повествувам, подлизурствам, политиканствам, поръчителствам, празнувам, практикувам, предателствам, предводителствам, председателствам, прекомандировам, привилегировам, пророкувам, пророчествам, пътешествам, пътувам*.

Морфемната сегментация на глаголите от НСВ може да се представи по следния начин:

пìт-а-м – корен + темафикс на трето спрежение + флексия за 1. л.

път-ува-м – корен + суфикс за образуване на глаголи (съдържащ темафикса на спрежението -ува) + флексия за 1. л.

пред-вод-и-тел-ства-м – префикс + корен + темафикс на стара инфинитивна основа + суфикс за образуване на съществителни имена дейтели + суфикс за образуване на глаголи (съдържащ темафикса на спрежението -ства) + флексия за 1. л.

про-по-вяд-ва-м – префикс + префикс + корен + суфикс за образуване на глаголи (съдържащ темафикса на спрежението -ва) + флексия за 1. л.

Безспорен факт е, че във формално отношение имперфектната и аористната основа на глаголите от трето спрежение съвпадат (*пита-х, пътува-х, предводителства-х, проповядва-х* и т.н.). Извън контекста аористните и имперфектните форми се различават единствено по свидетелската морфема във второ и трето лице, единствено число на имперфекта (*пита-ше, пътува-ше, предводителства-ше, проповядва-ше*). Тук следва да направим кратко отклонение, за да аргументираме позицията си във връзка със семантиката на морфемата -х-/-ш-, която е градивен елемент в структурата на аористните и имперфектните форми. Според П. Пашов морфемата -х-/-ш- „показва отнесеност към минал момент“ (Пашов, Ницолова, ред. 1976: 54). Аористните форми обаче изразяват *предходност* спрямо момента на изказването, докато имперфектните форми са отнесени към допълнителен минал момент. От това следва, че морфемата -х-/-ш- изразява друго значение, което е релевантно и за двете синтетични глаголни форми. Приемаме, че морфемата -х-/-ш- е флексия, индикираща значението свидетелственост. Грамемата свидетелственост е маркирана и формално, и семантично. „В съ-

държателен аспект тя сигнализира пряка осведоменост на говорещото лице, то представя събитието като негов непосредствен наблюдател, очевидец“ (Куцаров 2019: 312). Важно е да вземем отношение и по въпроса за броя на основите в съвременния български език. Част от изследователите приемат наличието на две основи – сегашна и аористна. Ние се придържаме към постановката за три основи – сегашна, аористна и имперфектна (вж. Куцаров 2007: 18 – 19). Достатъчно е да отбележим факта, че сегашното деятелно причастие се образува „от имперфектната основа на глаголи от НСВ“ (Куцаров 2007: 115). Срв.: *чета* – *четЕ* (сегашна основа) – *четя* (имперфектна основа) – *четящ*; *говоря* – *говорИ* (сегашна основа) – *говорЕ* (имперфектна основа) – *говорящ*. Разбира се, при глаголните основи от трето спрежение формална разлика не е налице. По наше мнение това обстоятелство е предпоставка за преосмислянето на морфемната интерпретация на глаголи и причастия, формирани от основите на новобългарското трето спрежение. Срв.: „*питам*“ – *пит-а* (-*а*- е темафикс на трето спрежение), *пит-а-х*, *пит-а* (-*а*- е темафикс на трето спрежение, интерпретиран традиционно като аористна морфема във формите на аорист), *пит-а-х*, *пит-а-ше* (-*а*- е темафикс на трето спрежение, интерпретиран като имперфектна морфема във формите на имперфект), *пит-а-щ* (-*а*- е темафикс на трето спрежение, интерпретиран като имперфектна морфема, поради факта, че сегашните деятелни причастия се образуват от имперфектни основи), *пит-а-л* (-*а*- е темафикс на трето спрежение, интерпретиран като аористна/имперфектна морфема с оглед на контекста). Очевидно е, че основата на глаголите от трето спрежение не се променя при образуването на аористни/имперфектни форми и при формирането на причастията. Поради тази причина смятаме, че е непрецизно да се обобщава, че всички аористни форми (както и т.нар. минали свършени деятелни причастия) се образуват от глаголи от аористни основи. Некоректни са и твърденията, според които всички имперфектни форми се образуват от имперфектната основа на глаголите.

При представяне на формообразуването на минало свършено деятелно причастие на места се изтъква, че аористната основа съвпада със сегашната основа при глаголните основи на трето спрежение (вж. Ницолова 2008: 433), но в други граматика този факт се пропуска (вж. Куцаров 2007: 117). По-нататък И. Куцаров обръща внимание на съпадението на аористната и имперфектната основа на глаголите от трето спрежение (вж. пак там: 118) Без да е изрично подчертана, липсата на аористна и имперфектна основа при глаголите от трето спрежение все пак се споменава в граматиките. Р. Ницолова например посочва,

че имперфектът и аористът се образуват от единствената основа за глаголите от трето спрежение – сегашната (вж. Ницолова 2008: 281, 286). Спецификата при образуването на аористни форми от глаголни-те основи на третия формален клас се регистрира и в изследвания от началото на двадесети век. Именно на тези ранни разработки стъпва П. Пашов при класифицирането на българските глаголи според основите им (Пашов, Ницолова, ред. 1976). Първото изследване, което е обстойно представено от П. Пашов, е статията „Подразделение на новобългарските глаголи според основата на минало несвършено време“ (1901) на М. Иванов. В нея се уточнява, че трето спрежение „не се дели на разреди или по-точно – всички глаголи спадат към един разред, тъй като при тях основата на минало свършено време е еднаква със сегашната основа“ (Пашов, Ницолова, ред. 1976: 32). В „Основна българска граматика“ (1944) също се подчертава, че в трето спрежение не се отделят разреди, тъй като сегашната и миналата основа съвпадат, но по-късно в колективен учебник за гимназиите (1947) Л. Андрейчин обособява два разреда „(гледам – гледах и стрелям – стрелях)“ (Пашов, Ницолова, ред. 1976: 35). По-нататък П. Пашов представя класификация на руския българист Ю. С. Маслов. В нея трето спрежение „не се дели на класове и разреди“ (пак там: 36). В третата класификация на А. Теодоров-Балан (1958) разредите са два: *-ах* разред (*виках*) и *-ях* разред (*валях*) (вж. Пашов, Ницолова, ред. 1976: 39). В съвременните граматики разредите на трето спрежение се запазват, като представянето им не е съвсем еднотипно. И. Куцаров отбелязва, че **аористната основа** съвпада със сегашната и представя разредите като съвкупност от тематична гласна на аористна основа *-а-*, предхождана от твърда съгласна (*сънувах*)/мека съгласна (*стрелях*) (вж. Куцаров 2007: 112), докато Р. Ницолова посочва, че двата разреда се образуват от **сегашна основа** на *-а-*. При първи разред темафиксът е след твърда съгласна, а при втори разред – след *j* (вж. Ницолова 2008: 289).

Глаголи от НСВ със суфикси *-ира*, *-изира*: *пакетирам*, *панирам*, *парадирам*, *парализирам*, *парафразирам*, *парирам*, *паркирам*, *пародирам*, *партнирам*, *парфюмирам*, *парцелирам*, *пасирам*, *пастьоризирам*, *патрулирам*, *пенсионирам*, *персонифицирам*, *перфорирам*, *пигментирам*, *пилотирам*, *планирам*, *пласирам*, *пломбирам*, *полирам*, *популяризирам*, *преквалифицирам* (*се*), *преномерирам*, *преориентирам* (*се*), *препарирам*, *пререгистрирам*, *преструктурирам*, *претендирам*, *префасонирам*, *прецизирам*, *приватизирам*, *принтирам*, *провокирам*, *прожектирам*, *пружинирам*, *пулсирам*, *пунктирам*.

Морфемната сегментация на глаголите от НСВ със суфикс *-ира-/-изира-* може да се представи по следния начин:

пан-йра-м – корен + суфикс за образуване на глаголи (съдържащ темафикса на спрежението *-ира*) + флексия за 1. л.

Глаголите от СВ от трето спрежение се образуват както с префикси (от НСВ *бъркам – побъркам* или *гледам – вгледам се – повгледам се* и др. под.), така и със суфиксите от гръцки произход *-аса-, -яса-, -еса-, -иса-, -оса-* и суфикс *-диса-*, който е съчетание от турската морфема за минало свършено време *-di-* + гръцката аористна морфема *-са-*. Срв.: *паникьòсам, парясам, плевелясам, плесенясам, плячкòсам, побàрам, поблъ̀скам (се), побу̀там, побър̀зам, побър̀кам (се), побя̀гам, повай̀кам се, повг̀ледам се, повй̀кам, повр̀якам, повр̀яскам, погра̀кам, погу̀кам, пог̀делѝчкам, подз̀идам, подѝшам, подкокорòсам, подмѝлкам се, подка̀рам (се), подопѝтам, подпечàтам, подпѝтам, подра̀скам, подру̀сам, подру̀скам, подръ̀нкам, подслу̀шам, подухам.*

Морфемната сегментация на глаголите от СВ може да се представи по следния начин:

пар-яса-м – корен + суфикс за образуване на глаголи от СВ (съдържащ темафикса на спрежението *-яса*) + флексия за 1. л.

по-бърк-а-м (се) – префикс + корен + темафикс на трето спрежение + флексия за 1. л. (+ рефикс)

Итеративите се образуват от изходни глаголи от СВ посредством итеративната морфема *-ва-* (и нейните аломорфи *-ава-, -ява-, -ува-, -ива-, -а-, -я-*) (вж. Чакърова 2019). Във функционален план итеративната морфема има граматична функция, тъй като от изходни свършени глаголи, представящи действието като цялост, ограничена и изчерпана във времето, превръща глаголите в повторителни, означаващи неограничена повторителност на завършени едно спрямо друго действия. Срв.: *купя < куп-ува-м*. Итеративната морфема (в случая *-ува-*) маркира значението *итеративност*, т.е. функционира като граматична морфема (флексия). Паралелно с това обаче морфемата има и класификационен характер, защото съдържа (*куп-ува-м*) или напълно съвпада с темафикса за третото глаголно спрежение (*дояжд-А-м*), от което следва, че не може да се определи нито като суфикс, нито като флексия (окончание). Поради изложените обстоятелства К. Чакърова предлага понятието суфиксоид за назоваване на итеративната морфема (вж. Чакърова 2019). Глаголите от тази група са най-много, тъй като всички итеративи в съвременния български език са от трето спрежение (ексцерпирани тук са 180): *пàлвам, паникьòсвам, пàрвам, паря̀свам, пàсвам, пèквам, пèрвам, пий̀вам, пий̀вам, пис̀вам, плевеля̀свам,*

пленявам, плесенясвам, плисвам, плувам, плъзвам (се), плъпвам, плъдсвам (се), плясвам, плячкòсвам, побарвам, побеждавам, побелявам, побеснявам, побивам, побирам (се), поблагодарявам, поблазням, побледнявам, поблизвам, поблъсквам (се), поболявам (се), поборвам се, побоявам се, побратимявам се, побрулвам, побутвам, побъбрям, побългарявам, побърборвам, побързвам, побърквам (се), побягвам, повайквам се, поваям, поварявам, повглèждам се, повдигам, повèждам, повейвам, поверявам, повеселявам (се), повèхвам, повивам, повиквам, повилнявам, повисвам, повишàвам, повличам, повлиявам, повòзвам, поврèждам, поврещявам, повряквам, поврясквам, повъздържам (се), повървявам, повъртявам, повявам, повяхвам, погàврям се, погàждам (се), погàзвам, погасявам, пòгвам, поглàждам, поглèждам, поглèзвам, погльщам, погнусявам (се), поговòрвам, погодявам, погòнвам, погражданявам (се), пограквам, погрèбвам (се), погрижвам се, погризвам, погрознявам, погубвам, погуквам, погулявам, погьделичквам, погълчàвам, погърчвам, подàвам (се), подарявам, подбивам, подбирам, подбрàждам, подбуждам, подбутвам, подвèждам, подвивам, подвиквам, подвоумявам се, подвързвам, подгòнвам, подгòтвям (се), подгрявам, подгъвам, поддàвам се, подèлям, подèмам, подзìждам, подивявам, подигам, подигрàвам (се), подìрвам, подìрям, подìшвам, подкàнвам, подкàрвам, подкàстриям, подкàчам, подкàчвам, подквàсвам (се), подкиселявам, подклàждам, подковàвам, подкорорòсвам, подкопàвам, подкосявам, подкрàдвам се, подкрèпвам, подкрèпям, подкупвам, подкърпвам, подкърпям, подкършивам, подлàгам, подлèпвам, подлèпям, подлìвам, подлòствам, подлудявам, подлъгвам, подлòтявам, подмàзвам (се), подмàмвам, подмèням, подмìвам (се), подмìгвам, подмìлквам се, подминàвам, подмìтам, подмладявам (се), подмòкрям (се), подмъквам, подмятам, поднàсям, подновявам, поднòсвам, подобрявам (се), подозìрам, подкàрвам (се), подопìтвам, подосèщам се, подòстриям, подхòждам, подочувам, подпàлвам (се), подпàсвам, подпетявам, подпечàтвам, подпìрам (се), подпìсвам (се), подпìтвам, подплатявам.

Морфемната сегментация на итеративите може да се представи по следния начин:

пàс-ва-м – корен + суфиксоид (съдържащ темафикса) + флексия за 1. л.

по-бежд-àва-м – префикс + корен + суфиксоид (съдържащ темафикса) + флексия за 1. л.

по-бел-ява-м – префикс + корен + суфиксоид (съдържащ темафикса) + флексия за 1. л.

по-бър-а-м (се) – префикс + корен + суфиксоид (съвпадащ с темафикса) + флексия за 1. л. + (рефикс)

под-д-стр-я-м – префикс + корен + суфиксоид (съвпадащ с темафикса) + флексия за 1. л.

В обобщение ще представим няколко начина за формиране на глаголи от трето спрежение.

Глаголите от НСВ от трето спрежение се образуват от основи със суфикси *-а-*, *-ва-*, *-ова-*, *-ува-*, *-ства-* (*питам*, *пробвам*, *опаковам*, *пътувам*, *предводителствам*). Образуват се и посредством още четири суфикса: *-ука-* (*блещукам*), *-ушка-* (*клатушкам*), *-ичка-* (*боричкам се*) (вж. Стоянов 1964: 306) и *-ка-*. В ексцерпираните глаголи с буква „п“ се срещат някои от суфиксите (срв.: *погукам*, *погъделичкам*, образувани от *гукам* и *гъделичкам*), но тъй като и двете лексеми съдържат префикс *по-*, с който се перфективират, те са изброени в групата на свършените глаголи по-горе. На същия принцип се формират *поблещукам* < *блещ-ука-м* и *поклатушкам* < *клат-ушка-м*.

Към групата на несвършените глаголи от трето спрежение причисляваме и образуванията със суфиксите *-ира-*, *-изира-* глаголи: *пилотирам*, *шаблонизирам*.

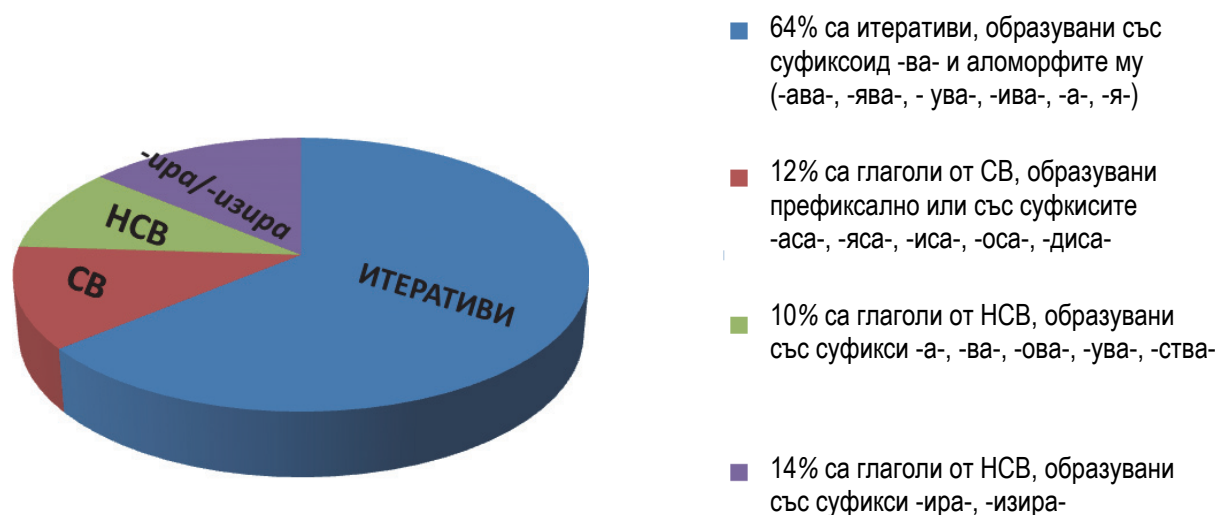
Глаголите от СВ се образуват с префикси (от НСВ, срв.: *слушам* – *послушам*) и със суфиксите *-аса-*, *-яса-*, *-еса-*, *-иса-*, *-оса-* (*-ьоса-*), *-диса-*: *слънчасам*, *плесеняса(м)*, *калесам*, *здрависам*, *паникьосам*, *пребоядисам*.

Итеративите (глаголите от 2НСВ) се образуват от изходни глаголи от СВ посредством суфиксоида *-ва* (и аломорфите му *-ава-*, *-ява-*, *-ува-*, *-ива-*, *-а-*, *-я-*) (вж. Чакърва 2019). Необходимо е да се прави разлика между понятията суфиксоид и суфикс за образуване на глаголи, защото суфиксоидът сигнализира граматичната семантика *итеративност* за разлика от суфикса. Традиционно морфемите се разделят на деривационни (словообразователни – префикси, корени, **суфикси**), релационни (граматични – **флексии**) и класифициращи (интерфикси, **темафикси**). Суфиксоидът е едновременно морфема, изразяваща граматична семантика като флексията, и класифицираща морфема като темафиксите. Суфиксът, от друга страна, е морфема със словообразователен статут. Срв.: *куп-ува-м* (*-ува-* е суфиксоид, с който се образува повторителен глагол от изходен глагол от СВ – *купя* – *купувам*) и *глад-ува-м* (*-ува-* е суфикс, с който се образува глагол от друга част на речта – *глад* – *гладувам*); *отлеп-я-м* (*-я-* е суфиксоид, с който се образува повторителен глагол от изходен глагол от СВ – *отлепя* – *отлепям*; суфиксоидът напълно съвпада с темафикса на спрежението) и

стрел-я-м (-я- е суфикс за образуване на глаголи, съвпадащ с тема-фикса на спрежението).

Количествена класификация на видовете основи на глаголите от трето спрежение, базирана на 284 ексцерпирани глагола от трето спрежение с буква „п“

ЛИТЕРАТУРА

Александрова, ред. 2002: Александрова, Т., Викторова, К., Георгиев, Б., Димитрова, М., Жерев, Ст., Захаријева, Й., Костадинова, П., Лакова, М., Мурдаров, Вл., Станков, В., Станчева, Р., Цойнска, Р., Чаралозова, К. *Нов правописен речник на българския език.* [Aleksandrova, T., Viktorova, K., Georgiev, B., Dimitrova, M., Zherev, St., Zaharieva, Y., Kostadinova, P., Lakova, M., Murdarov, Vl., Stankov, V., Stancheva, R., Tsoynska, R., Charalozova, K. *Nov pravopisen rechnik na balgarskiya ezik.*] София: „Хейзъл“, 2002.

Вътов 1992: Вътов, В. *Основен курс по съвременен български език. Част 1: Фонетика, графика и правопис, морфемика, словообразуване.* [Vatov, V. *Osnoven kurs po savremenен balgarski ezik. Chast 1: Fonetika, grafika i pravopis, morfemika, slovoobrazuvane.*] Велико Търново: Аста, 1992.

Куцаров 2007: Куцаров, И. *Теоретична граматика на българския език. Морфология.* [Kutsarov, I. *Teoretichna gramatika na balgarskiya ezik. Morfologiya.*] Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2007.

Куцаров 2011: Куцаров, И. *Българският перфектовиден комплекс.* [Kutsarov, I. *Balgarskiyat perfektoviden kompleks.*] // *Актуална морфология.* Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2011, 144 – 155.

- Куцаров 2012:** Куцаров, К. *Българското причастие*. [Kutsarov, K. Balgarskoto prichastie.] Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2012.
- Куцаров 2019:** Куцаров, К. *Българските лексемни класове и учението за частите на речта*. Дисертационен труд за придобиване на научната степен „доктор на науките“. [Kutsarov, K. Balgarskite leksemni klasove i uchenieto za chastite na rechta.] Пловдив, 2019.
- Маровска 2005:** Маровска, В. *Новобългарският перфект*. [Marovska, V. Novobalgarskiyat perfekt.] София: Ромина, 2005.
- Ницолова 2008:** Ницолова, Р. *Българска граматика. Морфология*. [Nitsolova, R. Balgarska gramatika. Morfologiya.] София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2008.
- Пашов, Ницолова, ред. 1976:** Пашов, П., Ницолова, Р. *Помагало по българска морфология. Глагол*. [Pashov, P., Nitsolova, R. Pomagalo po balgarska morfologiya. Glagol.] София: Наука и изкуство, 1976.
- Стоянов 1964:** Стоянов, С. *Граматика на българския книжовен език*. [Stoyanov, S. Gramatika na balgarskiya knizhoven ezik.] София: Наука и изкуство, 1964.
- Чакърва 2003:** Чакърва, Кр. *Аспектуалност и количество*. [Chakarova, Kr. Aspektualnost i kolichestvo.] В. Търново: Фабер, 2003.
- Чакърва 2019:** Чакърва, Кр. За един специфичен казус в съвременното българско словообразуване. [Chakarova, Kr. Za edin spetsifichen kazus v savremennoto balgarsko slovoobrazuvane.] // *Научни трудове на Съюза на учените в България, Пловдив. Серия А. Обществени науки, изкуство и култура*, 5, 41 – 44.